

נחלקו התנאים במשנה האם מותר ללמד נשים תורה. בן עזאי סובר שיש לאדם ללמד את בתו תורה כדי שהזכות תתלה לה, ותדע למה הסוטה איננה נופלת מיד עם שתיית המים. לעומת זאת רבי אליעזר סובר שאסור ללמד את בתו תורה, משום שלימוד זה הוא כמו לימוד תפלות בשבילה.

הגמרא מבארת שאין התורה בעצמה תפלות, אלא המפגש של פרטי התורה עם האשה יוצרים תפלות. עוד מחפשת הגמרא מה המקור לכך, וזה לשונה (שם כא:):

א"ר אבהו: מ"ט דר"א? דכתיב: "אני חכמה שכנתי ערמה", כיון שנכנסה חכמה באדם - נכנסה עמו ערמונית.

כתוב בספר משלי, שע"י החכמה נכנסת גם ערמוניות. לכאורה יש לשאול מדוע לאיש מותר ללמוד תורה ולאשה לא?

התוספות (ד"ה בן) מדגישים שיש כאן מחלוקת בין בן עזאי לר"א (ור"א ב"ע), ע"כ מביאים ירושלמי שמבאר שגם במצות הקהל נשים באות לשמוע תורה, ולא ללמוד תורה.

הירושלמי ממשיך ומביא סיפור על אשה חכמה (ל"ה בבלי יומא סז): ששאלה את רבי אליעזר שאלה בתורה, ולא רצה ללמדה (פ"ג ה"ד):

מְטוּרְנָה שְׁאַלְתָּ אֶת רַבִּי לְעֹזֵר, מִפְּנֵי מָה חָטְאת בְּמַעֲשֶׂה הָעֶגְלָה וְהָן מִתִּים בְּהַ שְׁלֹשׁ מִיתוֹת? אָמַר לָהּ, אֵין חֲכָמְתָּה שְׁלֵ אִשָּׁה אֶלָּא בְּפִילְכָה, דְּכָתִיב: "וְכָל אִשָּׁה חֲכָמַת לֵב בְּיָדֶיהָ טוֹו". אָמַר לָהּ הוֹרְקָנוּס בְּנוֹ, בְּשָׁבִיל שְׁלָא לְהַשִּׁיבָה דְּדָבָר אֶחָד מִן הַתּוֹרָה אֲבָדְתָּ מִמֶּנִּי שְׁלֹשׁ מְאוֹת כּוֹר מְעַשֵּׂר בְּכָל שָׁנָה! אָמַר לָהּ, יִשְׂרָפוּ דְּבָרֵי תּוֹרָה וְאֵל יִמְסְרוּ לְנָשִׁים!

אשה חשובה (מבית המלוכה) שאלה את ר"א, מפני מה נענשו חוטאי העגל בשלוש מיתות? (היו שמתו בסייף, והיו כאלה בשתיית המים, והיו שמתו במגפה) הרי החטא הוא אותו חטא!

אמר לה ר"א, שאין חכמתה אלא בטוויית ואריגה ע"י פלך. הורקנוס בנו של ר"א, היה מקבל ממנה מעשר שלוש מאות כור בשנה, ומשום שאביו לא ענה לה הפסיד אותו. אמר לו ר"א משפט חריף "ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים!"

יש לעיין, מדוע ענה ר"א באותו אופן לאותה מטרונה? האם אין לאשה חכמה חוץ מאריגה וטווייה? עוד יש להבין, למה עדיף לשרוף דברי תורה ולא למסור אותם לנשים? הרי מצינו שנשים שומעות תורה! ואיך כל זה קשור לעניין הסוטה?

הירושלמי ממשיך ומבאר שהתשובה לשאלה איננה נתנה לאותה אשה, אלא לתלמידים, וכך מובא (שם):

וּכְשִׁיפְתָּה אֶמְרוּ לוֹ תַלְמִידָיו, רַבִּי לֹו דְחִיתָה. לָנוּ מָה אֲתָה מְשִׁיב? רַבִּי בְּרַכְיָה רַבִּי אֲבָא בְּרַ כְּהָנָא בְּנֵשׁ רַבִּי לְעֹזֵר, כָּל מִי שְׁהָיָה לוֹ עֵדִים וְהִתְרָאָה הָיָה מֵת בְּבֵית דִּין. עֵדִים וְלֹא הִתְרָיָה, הָיָה נִבְדָּק בְּסוּטָה. לֹא עֵדִים וְלֹא הִתְרָיָה, הָיָה מֵת בְּמַגְפָּה.

כלומר, מי שעשה את החטא בהתרסה אל מול עדים שמתרים בו, גם מת בצורה כזו בבית דין במיתה חיצונית כסייף ופנימית שיוצאת נשמתו (ולא בחנק ושריפה). ומי שעשה את החטא מול כולם אך ללא התראה ואזהרה מצד הרואים, ימות כמו חטאו, לא ע"י אדם אך אל מול הרואים. ומי שעשה את החטא כמו בצנעה ללא עדים והתראה, ימות בצורה יותר נסתרת ע"י מגפה. ע"כ מדוע תשובה נפלאה זו לא נתנה לאותה אשה?

נראה בצורה יותר מעמיקה, שאין שאלה זו שייכת לנשים כלל. חז"ל מלמדים אותנו שהנשים לא חטאו בחטא העגל (וגם בחטא המרגלים), כך לשון המדרש (במדבר רבה פכ"א):

אותו הדור היו הנשים גוזרות מה שאנשים פורצים שכן את מוצא שאמר להן אהרן: "פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם" ולא רצו הנשים ומיחו בבעליהן שנאמר ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב וגו' והנשים לא נשתתפו עמהן במעשה העגל וכן במרגלים שהוציאו דבה.

הנשים לא שייכות לחטא העגל, הן סרבו לתת את תכשיטיהן לגברים. הם האמינו בה' בצורה טבעית ופשוטה, ולא רצו להגשים את הקשר עם האלוקות כמו הגברים. נראה לענ"ד שר"א לא רוצה לענות לאותה אשה משום שהיא איננה שייכת כלל. ע"כ אמר בחריפות "ישרפו ד"ת ואל ימסרו לנשים", כלומר שאין דבר זה שייך אליהן, ובדומה פירש העלי תמר (שם):

ומה שאמר ישרפו ד"ת ואל ימסרו לנשים נראה דהכוונה ע"ד שאמרו בחולין ס הרבה מקראות שראויים להשרף והן הן גופי תורה, ופירש רש"י הרבה מקראות יש שדומה לקוראיהם שהם ראויים להשרף שלא היה להם לכותבם שאין צורך בהם וכו'.

שהדבר נשרף ולא נגנז, זה אומר שאין צורך בו, גם כאן אין צורך לנשים לדעת את חלוקת עונש חטא המרגלים כי הן מנותקות מכך. ואם ידעו ח"ו אזי הדבר יבטל את הטבעיות הפשוטה, כלומר, יכניס בהם חכמה שאינה צריכה, בדיוק כמו ידיעת הזכות שתולה לאשה סוטה. דהיינו שיוזעת להבדיל מתי הזכות דוחה את המיתה בשנה או שנתיים, ואין לאשה לעסוק בפרטים אלו אלא יש לה לעסוק בחיים עצמם.

הבן איש חי מבאר, שאין חכמתה של אשה אלא בפלך הוא אינו דחיייה אלא תשובה מעמיקה. ונראה לבאר שמקומה של האשה הוא באריגת החיים, לקחת את החומר הגולמי בעולם ולהפוך אותו לאור חי ונושם. כמו שאמר אליהו הנביא "אדם מביא חיטין, חיטין כוסס? פשתן, פשתן לובש? לא נמצאת מאירה עיני ומעמידתו על רגליו?" (יבמות סג). אשה לוקחת מהאיש את הזרע, ומביאה חיים לעולם, אין התעסקות האשה בד"ת שיקטינו אותה, האשה עשויה כרצונו של בורא עולם, והיא בכוח בינת הלב, מוציאה חיים לעולם.

הרב קוק בעולת ראייה מבאר שהאשה היא נעשת כרצון ה' לעומת האיש עם כוח הבחירה שיכול להעלותו גבוה וח"ו להפילו למטה. איש הוא בחינת חכמה "אני חכמה שכנתי ערמה" (תלוי בבחירה), האישה היא בבחינת בינת הלב "וכל אשה חכמת לב" (החיים).